

Cavahir Maçanova
Azərbaycan Dillər Universiteti

LAYİHƏ ƏSASLI ÖYRƏNMƏNİN BƏZİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Açar sözlər: *resurs, potensial, integrasiya, struktur, problem*

Keywords: *resource, potential, integration, structure problem*

Ключевые слова: *ресурс, потенциал, интеграция, проблема, структуры*

Müasir dövrdə Azərbaycanda təhsilin strukturu və məzmunu sahəsində islahatlar həyata keçirilir. İslahatlar pedaqoji fəaliyyətin geniş sahələrini əhatə edir. Təlimdə yeni yanaşmalara münasibət də islahata aid olan məsələlərdəndir.

2006-cı ildə Azərbaycan Respublikasında ibtidai təhsil səviyyəsi üzrə ilk Milli Kurikulum qəbul edilmişdir. Azərbaycan təhsilşünaslarını, müəllimlərini, tədqiqatçı alimlərini narahat edən əsas məsələ təhsilin səmərəliliyinin yüksəldilməsidir. Bunun üçün müxtəlif texnologiyalar, yanaşmalar və resurslar var.

Fəal interaktiv təlimin müxtəlif öyrətmə üsulları mövcuddur. Bunlardan biri də layihə əsaslı öyrənmədir. Layihə metodu yeni tədris metodu və ya yanaşması deyil, Bu öyrənmə üsulu təhsildə yaxşı tanınan köhnə və yenilikçi bir yanaşmadır. Layihə əsaslı öyrənmə şagird yönümlülüyə söykənir. Bu metod araşdırma-incələmə yolu ilə həyata keçirilir. Bu öyrənmə üsulu J.Duyi və W.Kilpatrik tərəfindən tətbiq edilmiş və hazırlanmışdır [5].

Layihə əsaslı öyrənmə son dövrlərdə Azərbaycan məktəblərində də istifadə olunmağa başlanıb.

Layihə əsaslı təlimin bəzi səciyyəvi xüsusiyyətləri vardır ki, onları bilməyin və nəzərə alınmağın əhəmiyyəti vardır. Odur ki onlardan bəzilərini şərh edirik.

Layihə əsaslı öyrənmənin tarixi nə qədər qədim və uzun olsa da onun keçdiyi yolu 5 mərhələyə bölmək olar:

1. 1590-1765-ci illər İlk lahiyə əsaslı öyrənmə Avropanın memarlıq məktəbində həyata keçirilib.

2. 1765-1880-ci illər layihə əsaslı öyrənmənin Amerikaya transferi və tədrisdə istifadəsi başlayıb.

3. 1880-1915-ci illər layihə əsaslı öyrənməni ümumi dövlət məktəblərində istifadə olunub.

4. 1915-1965-ci illəri layihə metodunun yenidən Amerikadan Avropaya köçürülməsi, mərhələsi kimi dəyərləndirmək olar.

5. 1965-ci ildən sonrakı dövr. Layihə əsaslı öyrənmənin yenidən tədris prosesinə gətirilməsi və beynəlxalq səviyyədə təbliğinin 3-cü mərhələsi. Bu mərhələ Michael Knollun adı ilə bağlıdır.

Layihə əsaslı öyrənmədə müəllim qrup və ya fərdi şəkildə şagirdlərə tapşırıq verir və onların hər birini işə cəlb edir. Bu da hər bir şagirdin daxili potensialını üzə çıxardır. Bu metod ənənəvi təbiiqlərdən fərqli olan interaktiv təhsil modellərindən biri kimi tələbəni dərstdə daha fəal iştiraka təşviq edən, müxtəlif resurslardan istifadəni təmin edən, akademik və sosial həyat bacarıqlarını inkişaf etdirməyi hədəfləyən, texnologiyadan istifadəyə önəm verən layihə metodu, öyrənmə prosesinə zövq, həyəcan və əyləncə qatan üsuldur. Layihə əsaslı öyrənmə metodu tələbəyə hazır bilikləri ötürməkdənsə, o biliklərə necə mərhələli şəkildə çatmaq mümkün olduğunu öyrədir. Bu günlə müqayisədə, keçmiş əsaslanan məlumat daha sadə və asan olduğundan fərdlər öz problemlərini həll edə bilirlər. Bundan əlavə olaraq layihə əsaslı öyrənmədə şagirdlərin diqqəti problemin həllinə doğru yönəlir və əvvəlki bilikləri ilə əlaqələndirilir.

Layihə əsaslı öyrənmə şagird yönümlü fəal öyrənmə metodudur. Bu öyrənmə metodunun əsas məqsədi şagirdləri real həyata hazırlamaqdır. Belə ki müəllimlər qrup və ya fərdi şəkildə uşaqlara plan verir və onların qarşılaşacaqları çətinlikləri izah edərək onlara kömək göstərir.

Layihə əsaslı öyrənmə sorğuya əsaslanan öyrənmə tərzidir və onun özünəməxsus xüsusiyyətləri var, bunu aşağıdakı nümunə əsasında göstərə bilərik:

- Şagirdlərin yeni məlumatlar toplaması;
- Öz aralarında vəzifə bölgüsü aparmaları;
- Şagirdlərin araşdıraraq topladıqları məlumatları müəllim və sinif yoldaşları ilə paylaşması;
- Verilən vaxt müddətində layihənin hazır olması.

Bu metodun əsas məqsədi; şagirdlərin həyatda qarşılaşacaqları problemləri öyrəndikləri təcrübələrə əsasən, əvvəlki biliklərlə əlaqləndirməsi və həll etmələrinə nail olmaqdır. Belə ki layihə əsaslı öyrənmə çox vaxt real dünyanı əks etdirən müstəqil və qarşılıqlı asılı öyrənməni birləşdirir. Layihə əsaslı təlim, ümumiyyətlə, şagirdlər tərəfindən idarə olunur və fərdləşir ki, bu da şagirdlərin potensiallarının diferensiyalaşdırılmasına və maksimum dərəcədə öz güvənin artmasına kömək edir.

Layihə əsaslı öyrənmənin faydaları çoxdur. Onlardan bəzilərinə qeyd edək:

- ❖ Şagirdlər araşdırma yolu ilə məlumat toplamağı öyrənirlər;
- ❖ Öz daxili potensiallarını, bacarıqlarını üzə çıxarırlar;
- ❖ Şagirdlər həm fərdi, həm də qrup halında işləyərək məsuliyyətli, iradəli, səbrli olmağı öyrənirlər;
- ❖ Aparılan araşdırmalar nəticəsində seçilmiş mövzu üzrə inteqrasiya etməyi öyrənirlər;
- ❖ Hər hansı bir problemə yanaşma tərzini və həlli yollarını öyrənirlər;
- ❖ Kompüterdən istifadə etmə bacarıqlarına yiyələnirlər;
- ❖ Seçilmiş mövzuya qərar vermə bacarığını formalaşdırır və hər hansı problemin həllinə maraqla yanaşmağı öyrədir.

Layihə əsaslı öyrənmədə müəllimlərin çətinlik çəkdiyi məsələlər də vardır ki, onları belə quruluşlandırmaq olar:

- Müəllim yeni üsullar tapmaq məcburiyyətində qala bilər;

- Müəllimin fasilitator olmağı çox vacibdir;
- Dəyərləndirmə meyarlarını müəllim müəyyənləşdirir.

Layihə əsaslı öyrənmə real həyatda baş verən hadisələri yaxından izləyir. Problemlərin həlli üçün mühüm bacarıqları inkişaf etdirir.

Ədəbiyyat:

1. Batanero, C., Burrill, G., Reading, C., ur. (2011) Teaching statistics in school mathematics challenges for teaching and teacher education: A joint ICMI/IASE study. Springer Science & Business Media, 407-418
2. Dewey, J. (1897) My pedagogic creed. School Journal, vol. 54, no. 3, səh. 77-80
3. Eğitim Fakültesi Dergisi 7 /7 (Eylül 1992): 27-43. Howell, Robert T. "At Issue: The Importance of the Project Method in Technology Education". Journal of Stem Teacher Education 40/3 (2003): 14-193.
4. Fatma Kübra Çelen – Aygül Çelik – Süleyman Sadi Seferoğlu, "Türk Eğitim Sistemi ve Pısa Sonuçları", Akademik Bilişim Dergisi 2/4 (2011): 1-9.
5. Kimberley Ann Poag-Ducharme – Lawrence R. Brawley, "Self-Efficacy Theory: Use in the Prediction of Exercise Behavior in the Community Setting", Journal Of Applied Sport Psychology 5/2 (Eylül 1993): 178-194.
6. Hümeyir Əhmədov Pedaqogika dərslisi. Pedaqoji Texnologiyalar və Pedaqoji Lahiyləşdirmə səh 149-199.

Summary

The Role of the Teacher in Project-Based Learning

The article deals with the history of project-based learning, its role in the education process. The main purpose of this method is to help pupils solve the problems they will face in their life. The application of project-based learning is a major tool for developing metacognitive skills and intellectual skills.

Резюме

Роль учителя в проектном обучении

В статье рассматривается история проектного обучения, его роль в образовательном процессе. Основная цель этого метода – помочь учащимся решить проблемы, с которыми они столкнутся в своей жизни. Применение проектного обучения является основным инструментом для развития метакогнитивных навыков и интеллектуальных навыков

Rəyçi: dos. O.Abbasov